

แรงงานต่างด้าวกับการรักษาความสามารถในการแข่งขันของอุตสาหกรรมเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มไทย

-กิริยา กุลกลการ-

kiriya@econ.tu.ac.th

คอลัมน์ เศรษฐฯ ธรรมศาสตร์ ตลาดวิชา

หนังสือพิมพ์ประชาชาติธุรกิจ ฉบับวันที่ 24 สิงหาคม พ.ศ. 2552

ตลอดเดือนกรกฎาคมที่ผ่านมาเป็นช่วงเวลาที่รัฐบาลไทยได้ผ่อนผันให้นายจ้างพาแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่า ลาว และกัมพูชา ที่ลักลอบทำงานอยู่ในประเทศไทยมาจดทะเบียน ซึ่งครั้งนี้ นับเป็นการจดทะเบียนครั้งใหญ่ครั้งที่สามในประเทศไทย โดยครั้งแรกมีขึ้นในปี พ.ศ. 2544 และครั้งที่สองในปี พ.ศ. 2547 ซึ่งมีแรงงานต่างด้าวมาจดทะเบียนจำนวน 568,245 คน และ 1,284,920 คน ตามลำดับ สำหรับครั้งล่าสุดนี้มีจำนวนทั้งสิ้น 999,269 คน แบ่งเป็นแรงงานสัญชาติพม่าร้อยละ 74 กัมพูชาร้อยละ 14 และลาวร้อยละ 12 และหากเปรียบเทียบกับจำนวนแรงงานต่างด้าวทั้งหมดที่ถูกกฎหมายและผิดกฎหมายที่คาดการณ์ไว้ 2.5 ล้านคน จึงอาจกล่าวได้ว่ายังมีแรงงานต่างด้าวอยู่อีกกว่า 1.5 ล้านคนที่ยังไม่มาจดทะเบียน

การเข้ามาของแรงงานต่างด้าวได้สร้างความกังวลใจให้กับคนไทยไม่น้อย ทั้งในเรื่องการเข้ามาแย่งงานและการกดค่าจ้างแรงงานไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคเศรษฐกิจชะลอตัวเช่นนี้ ปัญหาอาชญากรรม วัฒนธรรม และความมั่นคงในประเทศ รวมถึงภาระทางการคลัง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเข้ามาใช้บริการทางสาธารณสุข และผลกระทบระยะยาวในเรื่องลูกหลานของแรงงานต่างด้าวที่เกิดและโตในแผ่นดินไทย ที่ต้องเข้าเรียนและรับการดูแลสุขภาพขั้นพื้นฐานอื่นๆ ซึ่งจะมีผลต่อจำนวนประชากรต่างด้าวให้เพิ่มสูงขึ้นเรื่อยๆ อีกด้วย ที่ผ่านมารัฐบาลไทยยังไม่มียุทธศาสตร์นโยบายในเรื่องนี้อย่างชัดเจนว่าจะกีดกันหรือเปิดเสรีการนำเข้าแรงงานต่างด้าว

การนำเข้าแรงงานยังมีนัยต่อความสามารถในการแข่งขันและการพัฒนาทางเศรษฐกิจ การใช้แรงงานต่างด้าวอาจเป็นทางเลือกหนึ่งที่นักอุตสาหกรรมสามารถใช้เพื่อรักษาความสามารถในการแข่งขันในระยะสั้นระหว่างที่กำลังพยายามเปลี่ยนผ่านความสามารถในการแข่งขันจากการผลิตที่ใช้แรงงานจำนวนมากและค่าแรงงานเป็นหัวใจในการกำหนดความสามารถในการแข่งขันไปสู่การผลิตสินค้าที่ใช้ทักษะฝีมือแรงงานมากขึ้นและมีเครื่องจักรเกี่ยวข้องเพิ่มมากขึ้น ทางเลือกดังกล่าวมีความสำคัญมากสำหรับอุตสาหกรรมที่ใช้แรงงานเข้มข้น และกลุ่มผู้ประกอบการขนาดกลางและขนาดย่อมที่มักจะมีปัญหาและ/หรือความเสียเปรียบในการรักษาความสามารถในการแข่งขันผ่านช่องทางอื่นๆ เช่น การเปลี่ยนเครื่องจักร หรือการย้ายฐานออกไปลงทุนในต่างประเทศ

งานวิจัยของผู้เขียนได้ทำการศึกษาถึงลักษณะของกิจการในอุตสาหกรรมเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มที่ใช้แรงงานต่างด้าวเปรียบเทียบกับกิจการที่ไม่ใช้แรงงานต่างด้าวพบว่า กิจการที่ใช้แรงงานต่างด้าวมูลักษณะคือยกกว่ากิจการที่ไม่ใช้แรงงานต่างด้าว 12 ประการ เช่น กิจการที่ใช้แรงงานต่างด้าวนิยมใช้เครื่องจักรและอุปกรณ์ที่ผลิตในประเทศ ในขณะที่กิจการที่ไม่ใช้แรงงานต่างด้าวนิยมใช้เครื่องจักรและอุปกรณ์ที่ผลิตในต่างประเทศ, เครื่องจักรของกิจการที่ใช้แรงงานต่างด้าวมียูมากกว่าเครื่องจักรของกิจการที่ไม่ใช้แรงงานต่างด้าว, กิจการที่ใช้แรงงานต่างด้าวมียุคนไทยเป็นเจ้าของกิจการทั้งหมด ในขณะที่กิจการที่ไม่ใช้แรงงานต่างด้าวมียุต่างชาติถือหุ้นอยู่ด้วย, กิจการที่ใช้แรงงานต่างด้าวไม่มีค่าใช้จ่ายด้านการวิจัยและพัฒนาเลย, กิจการที่ใช้แรงงานต่างด้าวมียุตราสินค้าเป็นของตัวเอง ขายสินค้าให้บริษัทข้ามชาติ ปรับปรุงคุณภาพสินค้า และมีแผนการลงทุนเพิ่มกำลังการผลิตในสัดส่วนที่ต่ำกว่าเมื่อเทียบกับกิจการที่ไม่ใช้แรงงานต่างด้าว, การมีส่วนร่วมของลูกค้าในเรื่องการทำวิจัยและพัฒนา รวมถึงการฝึกอบรมพนักงาน และการมีเครือข่ายธุรกิจของกิจการที่ใช้แรงงานต่างด้าวก็น้อย

ทั้งนี้ เราไม่สามารถสรุปได้ว่า การใช้แรงงานต่างด้าวเป็นต้นเหตุให้กิจการมีลักษณะดังกล่าว เพราะการที่กิจการมีลักษณะดังกล่าวอาจเป็นสาเหตุที่ทำให้กิจการจำเป็นต้องจ้างแรงงานต่างด้าว อีกทั้งงานศึกษายังพบว่า ความสามารถในการแข่งขันของกิจการที่ใช้แรงงานต่างด้าวไม่ได้ต่ำกว่ากิจการที่ไม่ใช้แรงงานต่างด้าวอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ อย่างไรก็ตาม การที่กิจการที่ใช้แรงงานต่างด้าวมูลักษณะคือยกกว่ากิจการที่ไม่ใช้แรงงานต่างด้าวในบางประการ จึงเป็นไปได้ที่ในระยะยาวกิจการที่ใช้แรงงานต่างด้าวจะมีความสามารถในการแข่งขันต่ำลงและต่ำกว่ากิจการที่ไม่ใช้แรงงานต่างด้าว

จากการสัมภาษณ์เจ้าของกิจการพบว่า อุปสรรคที่สำคัญสำหรับอุตสาหกรรมเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มไม่ว่าจะเป็นกิจการที่ใช้หรือไม่ใช้แรงงานต่างด้าวคือ การขาดแคลนแรงงานที่มีฝีมือ เพราะเครื่องจักรไม่สามารถทำงานแทนแรงงานคนได้อย่างสมบูรณ์ การที่ผู้ประกอบการไม่สามารถหาแรงงานไทยมาทำงานได้และการที่แรงงานต่างด้าวได้รับค่าตอบแทนและสวัสดิการต่างๆ เหมือนกับแรงงานไทยทุกประการ จึงอาจกล่าวได้ว่า แรงงานต่างด้าวกับแรงงานไทยเป็นปัจจัยการผลิตที่ใช้ทดแทนกันได้อย่างสมบูรณ์ และแรงงานต่างด้าวมิได้เข้ามาแย่งงานแรงงานไทยทำในอุตสาหกรรมนี้

การอนุญาตให้นำเข้าแรงงานต่างด้าวเสรีอาจช่วยให้กิจการสามารถเปลี่ยนผ่านไปสู่การผลิตที่ใช้เครื่องจักรและเทคโนโลยีที่ทันสมัยได้อย่างราบรื่นขึ้น แต่ก็อาจทำให้กิจการสามารถอยู่รอดต่อไปได้โดยไม่ต้องเปลี่ยนแปลงอะไร แต่การจะพึ่งพิงแรงงานต่างด้าวจากประเทศเพื่อนบ้านนั้นเป็นทางออกที่ไม่ยั่งยืนนัก เพราะประเทศเพื่อนบ้านสามประเทศนี้ไม่ได้มีประชากรจำนวนมาก และตลาดแรงงานเริ่มตึงตัวเมื่อเศรษฐกิจของประเทศเหล่านี้เริ่มเติบโตขึ้น อีกทั้งการที่ประเทศผลิตสินค้าที่ใช้แรงงานเข้มข้นก็อาจมีผลเสียต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและการพัฒนาอย่างยั่งยืนของประเทศในอนาคต

ในขณะที่การห้ามนำเข้าแรงงานต่างด้าวจะส่งผลกระทบต่อกิจการที่ใช้แรงงานต่างด้าว รัฐบาลจึงควรเข้าไปช่วยเหลือกิจการเหล่านี้ในช่วงเปลี่ยนผ่านไปสู่การผลิตที่ค่าจ้างไม่ใช่หัวใจสำคัญในการแข่งขัน โดยสนับสนุนให้ผู้ผลิตเปลี่ยนไปผลิตเสื้อผ้าที่มีเอกลักษณ์ ไม่ว่าจะเป็นการออกแบบที่ไม่เหมือนใครหรือการใช้วัสดุที่มีคุณสมบัติพิเศษ เพื่อเพิ่มมูลค่าเพิ่มให้กับตัวสินค้า ควบคู่ไปกับการฝึกอบรมแรงงานไทยให้มีฝีมือเพื่อบรรเทาปัญหาการขาดแคลนแรงงานที่มีฝีมือ

แท้จริงแล้วอุตสาหกรรมเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มไทยอาจไม่สามารถแข่งขันในตลาดโลกได้ ไม่ว่าจะ เป็นกิจการที่ใช้หรือไม่ใช้แรงงานต่างด้าวก็ตาม แต่ประเทศไทยก็สามารถเปลี่ยนไปผลิตสินค้าอื่นที่มีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบ โดยถ่ายโอนทรัพยากรไปสู่ภาคการผลิตที่มีประสิทธิภาพสูงขึ้น และยังคงจับได้ประโยชน์จากโลกาภิวัตน์ต่อไป ท้ายนี้ การเข้ามาของแรงงานต่างด้าวไม่ได้มีผลต่อภาคอุตสาหกรรมเท่านั้น แต่ยังมีผลต่อสังคม ความมั่นคงของประเทศ และเศรษฐกิจด้านอื่นๆ อีกด้วย นโยบายเรื่องแรงงานต่างด้าวที่เหมาะสมจึงจำเป็นต้องพิจารณาผลกระทบต่อให้รอบด้าน